

Fråga om personer som främjat gärningar, bestående i att annan med ett automatvapen skjutit ihjäl fyra människor och försökt skjuta ihjäl och därvid skadat många andra, handlat med uppsåt.

NJA 1996 s. 27

1996:5

Natten mot d 4 dec 1994 ägde skottlossning rum utanför restaurang Sturecompagniet vid Stureplan i Stockholm, varvid fyra personer dödades och flera andra skadades.

Allmän åklagare väckte vid *Stockholms TR* åtal mot ett antal personer, bland dem Tommy Z, född 1969, Guillermo M, född 1971, samt bröderna Farshad D, född 1973, och Fari D, född 1975. Tommy Z och Guillermo M åtalades för mord och försök till mord, bröderna D för medhjälp till mord och medhjälp till försök till mord enligt följande gärningsbeskrivning: Tommy Z och Guillermo M har d 4 dec 1994 vid Sturecompagniet i Stockholm med en automatkarbin typ Ag 3 tillsammans och i samråd dels skjutit ihjäl Katinka G, Joakim J, Daniella J och Kristina O, dels försökt skjuta ihjäl flera andra människor däribland Nicolas (Nico) F, Stephen M, Ali M, Max T och Claes Ä, dels skadat än fler eller utsatt dem för livsfara eller fara för svår kroppsskada. Vid genomförandet har Guillermo M - förutom att han på olika sätt stärkt Tommy Z i dennes föresats att öppna eld - haft vapnet dolt under sin rock och på så vis oförmärkt burit fram det till utgångsläget för eldöverfallet. - Farshad D har främjat gärningarna genom att dels i sin bil låta skjutsa Tommy Z och det övriga sällskapet från Sturecompagniet till Tommy Z:s vapendepå och - sedan vapnet hämtats ur depån - åter till Sturecompagniet då vapnet även gjorts i ordning, dels på olika sätt stärka Tommy Z och Guillermo M i deras föresats att beskjuta i första hand Joakim J och Nico F, dels på egen hand spana mot Sturecompagniet i syfte att finna ett gynnsamt tillfälle för angreppet, dels ställa sin bil till förfogande för flykt från platsen efter eldöverfallet. - Fari D har främjat gärningarna genom att dels köra bilen under den nyss nämnda färden då vapnet hämtats och gjorts i ordning, dels i närheten av Sturecompagniet vänta med bilen i syfte att underlätta flykt från platsen efter eldöverfallet.

De tilltalade bestred ansvar för åtalade brott.

Tommy Z medgav att han hade avlossat skotten men bestred uppsåt avseende den effekt som skjutningen orsakat.

Guillermo M förnekade att han hade uppmuntrat Tommy Z i dennes föresats att öppna eld. Han medgav att han hade burit vapnet fram till en plats 15-20 m från den plats där skotten avlossades. Hans uppsåt hade emellertid inte omfattat att någon skulle bli beskjuten och än mindre att någon skulle bli dödad.

Farshad D vitsordade att vapnet hade hämtats i hans bil, att det förts till Stureplan i bilen och att bilen använts för färd från platsen efter

skjutningen. Han förnekade att han känt till att vapnet var skjutklart, att han stärkt Tommy Z och Guillermo M i deras föresats att skjuta samt att han spanat mot Sturecompagniet i syfte att finna ett gynnsamt tillfälle för angreppet.

Domskäl.

TR:n (chefsrådmannen *Berke*, rådmannen *Camitz* och sex nämndemän) meddelade dom dels d 23 maj 1995 mot Farshad D, Fari D och andra i målet åtalade personer, dels - efter rättspsykiatriska undersökningar - mot Tommy Z och Guillermo M d 29 juni 1995.

De båda domarna är till stora delar likalydande. Inledningsvis redovisas följande av åklagaren som bakgrund till gärningspåståendena lämnade framställning.

Lördagen d 3 dec 1994 träffades två olika sällskap. Det ena bestod av Tommy Z, hans fästmö samt ytterligare några personer. Efter ett besök splittrades sällskapet upp i en herr- och en damsida, som inte sågs mer. Männen gick och drack öl. Det andra sällskapet hade fest hemma hos Guillermo M. Där fanns bröderna D. Under kvällen etableras via mobiltelefon kontakt mellan de båda sällskapen och man beslutade att sammanstråla på restaurang Gino. Man drack en del alkohol mest öl. När Gino stängde vid tretiden, gick man till Sturecompagniet. Där var det kö för att komma in. Vissa i gänget från Gino släpptes in direkt medan Tommy Z, Guillermo M och bröderna D fick vänta. Efter ett tag tröttnade Tommy Z och Guillermo M och krävde att få passera kön. De stoppades av två s k entrévärdar (dörrvakter), Jocke J och Nico F. Det uppstod handgemäng mellan Tommy Z och J samt mellan Guillermo M och F. När polis kom till platsen, togs en anmälan upp mot en av vakterna för misshandel med Guillermo M som målsägande. Det uttalades allvarliga hotelser riktade mot de båda dörrvakterna innan Tommy Z och Guillermo M lämnade platsen tillsammans med bröderna D.

Farshad D:s bil stod parkerad vid Humlegården. Med Fari D som förare begav sig de fyra till Hagsätra, där Tommy Z hade en vapengömma i ett förråd. Där hämtade Tommy Z ett automatvapen, en s k Ag 3, varefter man for tillbaka till centrum fortfarande med Fari D som förare, Farshad D sittande i framsätet till höger och Tommy Z och Guillermo M i baksätet. Vapnet laddades under färden. Bilen stannades till en början på Lästmakargatan och Farshad D gick ut och spanade mot Sturecompagniet. Därefter kördes bilen till Engelbrektsplan. Tommy Z, Guillermo M och Farshad D steg ur medan Fari D återvände med bilen till Lästmakargatan för att vänta där.

Vid Sturecompagniet var det stängningsdags och det var mycket folk i rörelse. Guillermo M, Tommy Z och Farshad D stannade till i Humlegårdens sydöstra hörn, man gjorde sig av med fodralet till vapnet och Farshad D gjorde en rekognoseringstur mot Sturecompagniets port. Därefter avancerade man framåt. Guillermo M bar fortfarande vapnet under sin rock. 15-20 m norr om entrén tog Tommy Z vapnet och avlossade två eller tre skott, som tog vid och in i ett bageri. Därefter slog

han om till automateld och sköt två eldskurar om sammanlagt 17-18 skott in i entrén på Sturecompagniet.

Efter skottlossningen såg det närmast ut som en krigsskådeplats. Tommy Z, Guillermo M och Farshad D sprang mot Humlegården. Farshad D tog sig till Lästmakargatan och bad Fari D köra bilen till Vasagatan. Fari D gjorde så. Dit kom så småningom Guillermo M. Efter anvisningar av Guillermo M körde Fari D till Brunnsgränd, där Guillermo M hämtade vapnet under en bil och lade det i bagageutrymmet. Bilen parkerades. Efter kontakter via mobiltelefoner sammanstrålade de fyra på Strömsborg och åkte därifrån i taxi till Årsta.

I domarna återges härefter utförligt berättelser av de tilltalade och ett stort antal målsägande och vittnen.

Under rubriken *TR:ns överväganden* görs inledningsvis i domarna vissa allmänna uttalanden om bevisvärde ring. Härefter redovisas TR:ns bedömning av vad som har blivit utrett om det taktiska händelseförloppet. Detta delas upp i tre faser - bråket i kön, hämtandet av vapnet och skottlossningen.

Beträffande bråket i kön kan enligt TR:n till en början följande anses klarlagt. Tommy Z, Guillermo M och bröderna D hade varit på Gino och gick vid tretiden till Sturecompagniet för att fortsätta festa. Samtliga - utom Fari D - hade druckit alkohol men ansåg sig inte berusade. Utanför Sturecompagniet var det en lång kö av människor, som tryckte på mot ingången. Efter en stund tröttnade Tommy Z, Guillermo M och Farshad D på att vänta och krävde att få gå in utan att behöva vänta i kön. De blev nekade detta av Jocke J. Därefter utbröt slagsmål mellan i vart fall Tommy Z och J samt Guillermo M och Nico F. Tommy Z trycktes ner mot marken av J och fick en smäll mot huvudet F och Guillermo M utdelade sparkar mot varandra. Slagsmålet avbröts när polis kom till platsen. F höll då fast Guillermo M, som skadats över munnen. Någon formell polisanmälan upprättades inte men Guillermo M:s personuppgifter noterades av polisen inför en rapport med Guillermo M upptagen som målsägande. Innan Guillermo M lämnade platsen, gav han J ett slag över halsen.

Vad härefter gäller åklagarens påstående att hotelser uttalats mot dörrvakterna noterar TR:n att de tilltalade samfällt förnekat att de hotat någon eller att de hört någon annan hota någon. Efter en genomgång av de uppgifter som lämnats av hörda målsägande och vittnen förklarar sig emellertid TR:n sammanfattningsvis anse att den bevisning som lagts fram om att mycket allvarliga hotelser uttalats av Tommy Z, Guillermo M och Farshad D har sådan tyngd att de tilltalades förnekanden kan lämnas utan avseende. TR:n finner alltså utrett att sådana hotelser uttalats.

Beträffande hämtandet av vapnet är enligt TR:n alla fyra tilltalade ense om följande händelseförlopp. Efter bråket åkte man i Farshad D:s bil med Fari D som förare till Hagsätra. - Där hämtade Tommy Z ett automatvapen,

30

som har laddats under färden tillbaka till centrum. Bilen stannades till en början på Lästmakargatan och Tommy Z, Guillermo M och Farshad D gjorde en rekognoseringstur mot Sturecompagniet. Därefter kördes bilen till Gino, där de tre gick ur, medan Fari D fick order att vänta med bilen på Lästmakargatan. Tommy Z, Guillermo M och Farshad D gick till Humlegården. Guillermo M bar vapnet under sin rock. I Humlegården utbröt en diskussion om de skulle genomföra vad de må ha planerat, som slutade med att de gick över Sturegatan mot Sturecompagniet. Guillermo M bar fortfarande vapnet.

Rörande vad som utretts om händelseförloppet i denna del anför TR:n i övrigt bl a följande.

När man satte sig i bilen, diskuterades de skador som Guillermo M och Tommy Z fått i slagsmålen i kön. De var arga och ville hämnas. I detta sammanhang diskuterades olika vapen. Man beslutade att hämta vapen i Hagsätra, där Tommy Z hade en vapengömma. Guillermo M kände till den medan Farshad D inte gjorde det. Enligt TR:ns mening diskuterades och beslöts att ett vapen skulle hämtas gemensamt av Tommy Z, Guillermo M och Farshad D. Det vapen som nämndes i bilen var en AK4. Enligt samstämmiga uppgifter var avsikten att ge Jocke J en läxa; han skulle bli förödmjukad och de skulle sätta sig i respekt. Automatvapnet skulle användas för att skrämma vakterna och för att få andra människor att hålla sig passiva. Tommy Z skulle hålla i vapnet medan Guillermo M och Farshad D skulle slå J.

I Hagsätra hämtade Tommy Z automatvapnet. Han tog också helmantlad ammunition. Väl tillbaka i bilen satte sig Tommy Z i baksätet bakom föraren och började syssla med vapnet, som fanns i ett vapenfodral. I baksätet laddade Tommy Z vapnet. Han förde först in 20 patroner - en efter en - i ett magasin. Därefter tryckte han in magasinet i vapnet. Enligt TR:ns mening måste samtliga i bilen haft klart för sig vad Tommy Z höll på med. TR:n fäster ingen tilltro till Farshad D:s uppgifter att han inte insåg vad Tommy Z hade för sig. Guillermo M har kommenterat det

faktum att vapnet laddades och har sagt att han tyckte det var att ta i men att han trodde att Tommy Z på sin höjd skulle skjuta varningsskott i luften; de pratade emellertid inte om detta.

Inne i stan parkerades bilen först på ett ställe, en rekognoseringstur mot Sturecompagniet per fot företogs innan Tommy Z, Guillermo M och Farshad D slutligen klev ur och skickade tillbaka Fari D med bilen till Lästmakargatan. De tre gick till Humlegården. Guillermo M, som var iförd en knälång oljerock, bar vapnet i dess fodral under rocken. I Humlegården lades vapnet under en buske och en diskussion bröt ut mellan Tommy Z, Guillermo M och Farshad D. Alla tre är ense om att diskussionen gällde frågan om de skulle genomföra sina planer, att Guillermo M inte ville att det skulle göras framför Sturecompagniet medan Farshad D var pådrivande. Denne har förklarat att han kände sig skyldig eftersom han tidigare inte hjälpt till vid bråken. Guillermo M har velat framställa det så att han ville avbryta hela genomförandet. Det

31

skäl som han själv framfört är emellertid att han var rädd för att bli igenkänd eftersom polisen antecknat hans personuppgifter. Han har också sagt att han föredrog att ta hand om vakterna efter arbetstidens slut då dessa var på hemväg. När de slutligen beslutade sig för att genomföra sina planer, har Guillermo M sagt sig vara ett offer för grupptricket. Diskussionen avslutades genom att Guillermo M i vredesmod grep vapnet, som tagits ur sitt fodral, och rusade över Sturegatan. De båda andra gick tätt intill för att dölja vapnet.

Enligt TR:ns mening är klarlagt att Tommy Z, Guillermo M och Farshad D enats om att genomföra vad som planerats när man tillsammans gick över Sturegatan.

Beträffande skottlossningen framgår enligt TR:n av de tilltalades uppgifter till en början följande. Sedan de kommit över Sturegatan stannade Guillermo M och Farshad D en bit upp på gatan antingen i en port eller vid en affär. Guillermo M bar vapnet under sin rock. Tommy Z gick fram mot Sturecompagniet.

När det gäller Tommy Z:s fortsatta agerande konstaterar TR:n i huvudsak att han rusade tillbaka, tog vapnet och i rask takt började gå mot entrén på Sturecompagniet, att han innan han kom fram till entrén avlossade några skott patronvis eld mot marken samt att han därefter stående framför entrén sköt två serier automateld in mot entrén.

Rörande Guillermo M:s och Farshad D:s handlande i samband med själva skottlossningen redovisar TR:n följande slutsatser.

Enligt Guillermo M började han, när Tommy Z tog vapnet från honom, gå mot Sturecompagniets entré på dennes vänstra sida tätt intill husväggen. Han blev dock stående, när Tommy Z avlossade de första skotten och gick inte fram till Tommy Z förrän efter den sista salvan. Guillermo M:s påstående om var han befann sig under det att automatelden avlossades motsägs emellertid av en rad uppgifter från andra hörda personer. Vid en samlad bedömning finner TR:n det visat att Guillermo M följt med Tommy Z fram till entrén och stått bredvid honom till vänster, när denne avlossade de två serierna automateld. De har därefter gemensamt lämnat platsen och Guillermo M har kort därpå på nytt tagit hand om vapnet.

Farshad D har uppgett att han, när Tommy Z grep vapnet, sprang före de andra och att han plötsligt hörde ett högt ljud bakom sig, som han senare förstod var skott; han chockades och blev stående ute vid trottoarkanten sex till sju meter från entrén. Tommy Z och troligen även Guillermo M sprang förbi honom. Han hörde skottsalvorna och började så gott som omedelbart springa över gatan. Farshad D:s uppgifter innebär att han måste ha befunnit sig snett framför Tommy Z när de första skotten avlossades och att han blev stående där. Tommy Z har förklarat att Farshad D under skottlossningen fanns till höger om honom. Även Guillermo M har placerat Farshad D till höger om Tommy Z. Flera personer har berättat att de iakttagit en person på skyttens högra sida, vilken de uppfattat var i sällskap med

springa från platsen före de andra. Däremot finns uppgifter som talar om att tre personer avlägsnar sig tillsammans. Vid en sammanvägning av dessa omständigheter anser TR:n att tilltro inte kan fästas till Farshad D:s uppgift om var han befann sig under skottlossningen utan finner utrett att han befunnit sig i Tommy Z:s närhet när denne avlossade såväl de första skotten som automatelden.

TR:n finner det utrett att skottlossningen haft de konsekvenser som åklagaren påstått i sin gärningsbeskrivning.

Under rubriken *Den rättsliga bedömningen* gör TR:n i båda domarna vissa allmänna uttalanden rörande gärningsmannaskap och medverkan till brott.

I domen d 23 maj 1995 anføres härefter beträffande *Farshad D*: Enligt TR:ns mening är styrkt att Farshad D handlat på det sätt åklagaren påstått. Farshad D har emellertid hävdad att han inte haft någon avsikt att främja Tommy Z:s gärning såsom den kom att gestalta sig. Av avgörande betydelse blir därför vilket uppsåt som kan läggas Farshad D till last. I detta hänseende gör TR:n följande överväganden.

TR:n har tidigare funnit att Farshad D efter bråket i kön - i vilket han inte var inblandad - uttalat allvarliga hotelser riktade mot vakterna och att han också hört hot som uttalats av i vart fall Tommy Z. De tilltalade har invänt att om hot uttalats kan man inte enbart av den omständigheten dra slutsatsen att avsikten var att sätta hoten i verket - erfarenheten visar att det är sällan som hot verkställs. TR:n delar den uppfattningen men vill peka på att i detta fall beslutade sig Tommy Z, Guillermo M och Farshad D för att komma tillbaka för att på något sätt göra upp med vakterna och att de då tog med sig ett laddat automatvapen. Mot den bakgrunden är det svårt att inte fästa avseende vid de hotelser som faktiskt uttalats och som på ett så tragiskt sätt kom att verkställas.

Farshad D har liksom de övriga hävdad att det inte förekom någon egentlig planläggning. Mot detta vill TR:n invända att hela aktionen ger ett välplanerat intryck. Man rekognoserar i flera omgångar, parkerar om bilen för att med Fari D som förare ha en reträttväg och när man slutligen avancerar mot målet sker det samlat på ett sätt som ger intryck av att samtliga vet sin uppgift. Redan av vad de tilltalade själva sagt framgår att avsikten var att sätta sig i respekt efter att ha förödmjukats i slagsmålet i kön och detta skulle ske genom att i vart fall Jocke J skulle märkas. Mot bakgrund av de hot som uttalats, kan det förefalla sannolikt att man tänkt sig en upprättelse mot vakterna som kollektiv eller i vart fall mot Nico F men TR:n anser sig inte ha tillräckligt underlag för att dra några säkra slutsatser i detta hänseende.

En central fråga i målet har varit på vad sätt man tänkt sig denna upprättelse och på vad sätt man planerat att använda vapnet. TR:n har funnit att Farshad D visste vilket slags vapen man skulle hämta i Hagsätra och också att han sett Tommy Z ladda magasinet på återresan. TR:n delar åklagarens uppfattning att den plan som Farshad D och de övriga påstått att man haft - att man skulle misshandla J medan andra

hölls passiva med vapnet - förefaller inte särskilt välövervägd. Även om man godtar att detta var den primära planen, måste det även för Farshad D ha framstått som en stor risk att J och hans kamrater - alla mycket vältränade och knappast några som reflexmässigt steg undan - inte uppförde sig som man önskade. Att i ett sådant läge backa undan måste bli förödande för den respekt som avsikten var att man skulle vinna. Enligt TR:ns mening är Farshad D:s inställning på den här punkten så verklighetsfrämmande att den inte förtjänar tilltro. TR:n anser därför att i och med att man beslutade sig för att återvända för att hämnas med det vapen man gjort sig så stort besvär för att hämta, måste man också ha varit beredd att på något sätt använda det.

Det går enligt TR:ns mening inte att bortse från det faktum att Farshad D tillsammans med de övriga kommit överens om att hämta ett automatvapen med en synnerligen stor eldkraft. Det är utrett att i vart fall Tommy Z disponerade även andra skjutvapen. Det är uteslutet att Farshad D inte förstod hur vapnet fungerade. TR:n är av den uppfattningen att det inte är möjligt att använda detta vapen mot någon människa utan att risken är överhängande att den personen avlider och att detta måste ha stått klart för Farshad D.

När det gäller frågan om vilka slutsatser man kan dra om Farshad D:s avsikter, gör TR:n följande överväganden. Vid den diskussion som uppstod i Humlegården är klarlagt att Farshad D hade en pådrivande roll för att genomföra vad som planerats. När man sedan med vapnet och på ett samlat sätt avancerade mot Sturecompagniet, avlossade Tommy Z en första salva i marken innan man kommit fram till entrén. TR:n har tolkat denna salva närmast som ett sätt att påkalla uppmärksamhet - man uppnår ingen respekt för vad man gör i det fördolda. Med den inställningen blir det också mer begripligt varför man gick fram, när man riskerade att bli igenkända. Redan vid denna salva blev människor skadade av rikoschetter och splitter. TR:n har tidigare funnit utrett att Farshad D, efter det att den första salvan avlossats, följt med Tommy Z fram till entrén och befunnit sig snett bakom honom medan denne avlossade automatelden. Härigenom har han enligt TR:ns mening visat att han godtagit att människor kunde dödas eller skadas. Han måste ha insett att det fanns risk för att människor kunde dödas eller skadas redan vid den första salvan och denna insikt har inte fått honom att avbryta förfarandet. TR:n anser emellertid inte att utredningen ger stöd för att Farshad D haft direkt eller indirekt uppsåt till hela den effekt som blev följden av att Tommy Z avlossade två salvor automateld. Frågan är då om han haft ett eventuellt uppsåt beträffande gärningarna. För att han skall anses ha ett sådant uppsåt krävs att det är styrkt dels att han varit medveten om risken för att fyra människor skulle dö, andra utsättas för risk för att dö och åter andra för att skadas, dels att han skulle ha medverkat även om han varit säker på att detta skulle bli resultatet.

Som TR:n tidigare konstaterat syftade planläggningen till att på något sätt märka J. TR:n har också funnit utrett att Farshad D måste

34

ha varit införstådd med att vapnet skulle kunna användas. Enligt TR:ns mening måste det för Farshad D varit klart att ett användande av vapnet i första hand skulle ske mot J - något som också skedde. Med hänsyn härtill och med beaktande av omständigheterna i övrigt finner TR:n att det måste hålla för visst att Farshad D inte skulle ha avhållit sig från att medverka även om han vetat att risken för att J skulle avlida skulle förverkligas. Han har alltså uppsåt till J:s död.

Däremot finner TR:n inte att det med tillräcklig grad av säkerhet kan förutsättas att Farshad D skulle ha medverkat om han varit säker på att ytterligare tre personer skulle avlida eller till effekten i övrigt. TR:n har härvid beaktat att Farshad D såvitt visats inte bestämde över hur vapnet rent faktiskt kommit att avlossas.

Enligt TR:ns mening har Farshad D:s roll inte varit sådan att han är att anse som gärningsman. Han har emellertid främjat Tommy Z:s gärningar och skall vad beträffar J dömas för medhjälp till mord. Beträffande övriga gärningar skall provas om Farshad D gjort sig skyldig till vårdslöshet.

Från försvarets sida har hävdats att gärningsbeskrivningen inte ger utrymme för att döma för medverkan till andra brott än uppsåtliga. Om detta kan sägas följande.

Enligt 30 kap 3 § RB får inte dömas över någon annan gärning än den åklagaren yrkat ansvar för enligt gärningsbeskrivningen. Rätten får således inte utsträcka sin prövning till andra gärningsmoment än de åklagaren åberopat till stöd för sin talan. I den aktuella gärningsbeskrivningen har åklagaren yrkat ansvar för uppsåtligt dödande, försök till dödande, uppsåtligt skadande och uppsåtligt utsättande för livsfara eller fara för svår kroppsskada. Frågan om ansvar för oaktsamt handlande kan utdömas så länge åtalet tar sikte på endast ett

uppsåtligt handlande har inte getts något entydigt svar. HD har framhållit att frågan inte kan lösas generellt utan får bedömas för varje brottslighet för sig; avgörande är också enligt HD hur gärningsbeskrivningen utformats (NJA 1978 s 291). I praxis har frågan besvarats nekande om det varit fråga om ytterligare rekvisit i oaktshetsbrottet eller om brottet har krävt grov oaktshet. TR:n anser att som gärningsbeskrivningen utformats i detta fall kan frågan om ett oaktshetligt förfarande med avseende på de effekter som förevarit prövas i målet.

TR:n har tidigare konstaterat att Farshad D främjat Tommy Z:s gärningar. Han har härvid enligt TR:ns mening förfarit vårdslöst. Farshad D har därmed gjort sig skyldig till medhjälp till vållande till annans död och medhjälp till vållande till kroppsskada, som i båda fallen får anses som grovt.

I domen d 29 juni 1995 redovisas beträffande *Tommy Z* och *Guillermo M* bedömningar av samma innebörd som i den tidigare domen beträffande betydelsen av de hotelser som uttalats, planläggningen av aktionen och de medverkandes inställning till möjligheten att vapnet skulle

35

komma att användas mot människor och risken för att någon skulle avlida.

Enligt TR:n kan det inte råda något tvivel om att Tommy Z:s uppsåt omfattar J:s död. TR:n gör vidare den bedömningen att Tommy Z när han avlossade två salvor in i Sturecompagniets entré handlade med en sådan grad av hänsynslöshet att det måste hållas för visst att han inte skulle ha avhållit sig från att skjuta även om han vetat att effekten av skottlossningen skulle förverkligas. TR:n finner därför Tommy Z skyldig till mord och försök till mord.

Beträffande Guillermo M konstaterar TR:n att det är klarlagt att denne är delaktig i gärningarna på sätt åklagaren påstått. Vidare anför TR:n bl a: Guillermo M har hävdat att han i Humlegården velat avbryta vad man planerat. Det finns inget i utredningen som motsäger det. De skäl han sagt sig haft för att avstå från att agera framför Sturecompagniets entré tyder närmast på att det var risken för att bli igenkänd som skulle avhålla honom och att han föredrog ett mindre publikt genomförande. Enligt TR:ns mening faller hans invändning om att han inte ville genomföra något i det ögonblick som han grep vapnet och rusade över Sturegatan och kan inte räknas honom tillgodo i det fortsatta händelseförloppet. TR:n gör samma bedömning av de tveksamheter mot genomförandet som Guillermo M haft på Sturegatan innan han överlämnade vapnet till Tommy Z. Det bör dock noteras att Guillermo M på intet sätt framstått som drivande för att gärningarna kom till stånd.

Liksom när det gäller Farshad D finner TR:n att Guillermo M visat att han godtagit att människor kunde dödas eller skadas. TR:n anser emellertid inte att han haft ett direkt eller indirekt uppsåt till hela den effekt som blev följden av att Tommy Z avlossade två salvor automateld. Med resonemang av samma innebörd som i domen mot Farshad D kommer TR:n fram till att Guillermo M skall dömas för medhjälp till mord på J och i övrigt för medhjälp till vållande till annans död och medhjälp till vållande till kroppsskada.

Domslut.

TR:n dömde.

Tommy Z för mord, försök till mord och viss annan brottslighet till fängelse på livstid,

envar av Guillermo M och Farshad D enligt 3 kap 1, 7 och 8 §§ samt 23 kap 4 § BrB för medhjälp till mord, medhjälp till grovt vållande till annans död och medhjälp till grovt vållande till kroppsskada till fängelse 10 år,

Fari D för medhjälp till grov misshandel, medhjälp till grovt vållande till annans död och medhjälp till grovt vållande till kroppsskada till fängelse 2 år 6 mån.

En nämndeman var skiljaktig och fann inte att det kunde hållas för visst att Guillermo M och Farshad D skulle ha medverkat om de insett att J skulle avlida. Det var därför inte bevisat att de haft uppsåt till J:s död. De skulle därför i denna del dömas för medhjälp till grov misshandel.

Domen överklagades i Svea HovR av såväl åklagaren som Guillermo M och Farshad D.

Åklagaren yrkade att HovR:n skulle döma Guillermo M och Farshad D i första hand som gärningsmän för mord i fyra fall och försök till mord i fem fall och i andra hand för medhjälp till dessa brott till livstids fängelse. Även om HovR:n skulle döma Guillermo M och Farshad D för samma brott som TR:n yrkade åklagaren att fängelsestraffen skulle skärpas.

Guillermo M yrkade att HovR:n skulle ogilla åtalet mot honom helt.

Farshad D yrkade att HovR:n i första hand skulle ogilla åtalet mot honom helt, i andra hand korta fängelsestraffet.

Även Tommy Z överklagade och yrkade att HovR:n skulle ogilla åtalet mot honom för mord och försök till mord.

I HovR:n justerade åklagaren gärningsbeskrivningen genom att efter orden "försökt skjuta ihjäl" tilläga "och därvid svårt skadat".

HovR:n (hovrättslagmannen Åsbring, hovrättsrådet Lagerbjelke, hovrättsassessorn Gissin, referent, samt nämndemännen Almén och Sillaste) meddelade dom d 6 sept 1995.

Domskäl.

I domskälen anför HovR:n - efter viss redogörelse för utredningen i HovR:n - beträffande åtal mot Guillermo M och Farshad D: Som framgår av vad TR:n har anført i sina domar är den centrala frågan i Guillermo M:s och Farshad D:s fall vilket uppsåt de haft. Om de inte haft uppsåt - direkt eller eventuellt sådant - att Tommy Z skulle skjuta och döda Jocke J och möjligen också andra, kan de inte dömas för mord och försök till mord och inte heller för medhjälp till dessa brott.

Såvitt gäller åtalen mot Guillermo M och Farshad D kan följande mera allmänna synpunkter anläggas på bevisläget.

I allmänhet vet bara den misstänkte själv vad han insåg och vad han tänkte i gärningsögonblicket. Vid sin prövning av frågan om uppsåt är domstolarna hänvisade till att utifrån styrkta och kända yttre omständigheter dra en slutsats om uppsåtet. Om den misstänkte är den som har företagit den skadebringande handlingen berättigar hans beteende ofta slutsatsen att han handlat med uppsåt att skada eller döda. När som i detta fall de misstänkta inte själva har utfört handlingen blir uppsåtsfrågan åtskilligt mera svårbedömbär. I överensstämmelse med vad TR:n har anført i sina domar i ett förklarande avsnitt skall osäkerhet om en slutsats riktighet eller annat tvivel om den misstänktes skuld alltid räknas denne till godo.

Enligt åklagaren visar hoten i samband med bråken vid Sturecompagniet tidigare under natten, den omständigheten att ett skarpladdat vapen hämtades och de förhållanden under vilka skottlossningen skedde att Guillermo M och Farshad D var införstådda med, eller åtminstone beredda på vad som skulle hända.

Till att börja med finner HovR:n klarlagt att Guillermo M och Farshad D redan under bilresan tillbaka till Sturecompagniet visste att

Tommy Z hade hämtat ett automatgevär och att det laddades med skarp ammunition under färden. Guillermo M och Farshad D har emellertid uppgivit att de första skotten kom som en fullständig överraskning för dem, eftersom deras plan var att Tommy Z bara skulle hota med vapnet medan de gjorde upp med Jocke J.

Att vapnet var laddat kan synas besvärande för Guillermo M:s och Farshad D:s sak. Denna omständighet skulle kunna tyda på att de båda inte var främmande för att vapnet skulle komma att brukas mot Jocke J och andra. Guillermo M har, med instämmande av Farshad D, anfört att de inte tänkte närmare på hur situationen skulle kunna utvecklas, om dörrvakterna gick till motangrepp. Guillermo M har ytterligare tillfrågad därom förklarat att han möjligen trodde att Tommy Z i ett trängt läge skulle kunna skjuta varningsskott i luften. Enligt HovR:ns mening är en annan möjlighet att Guillermo M och Farshad D skulle ha valt att fly framför att bli indragna i ett skottdrama. HovR:n finner att den här diskuterade omständigheten - fastän besvärande för de båda tilltalade - inte ger HovR:n fog att inte godta Guillermo M:s och Farshad D:s uppgift att de ända fram tills första skottet föll trodde att Tommy Z satte i verket den överenskomna planen.

Inte ens mycket allvarliga hot leder särskilt ofta till att de förverkligas. Att hot uttalades ger således inte särskilt starkt belägg för att Guillermo M och Farshad D tillsammans med Tommy Z bestämt sig för att skjuta ihjäl Jocke J och möjligen någon annan dörrvakt. Någon annan bevisning än de tilltalades uppgifter om varför vapnet hämtades finns inte. Deras uppgifter i detta avseende är varken så motstridiga eller verklighetsfrämmande att de kan lämnas utan avseende.

Hittills är alltså inte annat visat än att fram till dess att Tommy Z tog vapnet från Guillermo M var planen att Tommy Z skulle hålla vakterna i schack med vapnet, medan Guillermo M och Farshad D misshandlade Jocke J. Att de sedan Tommy Z tagit vapnet följde med denne fram mot Sturecompagniets entré är inte oförenligt med deras plan.

Både Guillermo M och Farshad D har berättat att de stannade upp när de första skotten föll. Guillermo M har sagt att han möjligen tog något steg innan han hann stanna och att han blev stående ett par, tre meter från Tommy Z. Farshad D har uppgivit att han stod ungefär sju meter från Tommy Z, när denne avlossade de två sista skottserierna.

Som utredningen ser ut har det framkommit motstridiga uppgifter om hur Guillermo M och Farshad D betedde sig och var de befann sig när de två sista skottserierna avlossades. Guillermo M:s och Farshad D:s egna uppgifter härom finner HovR:n inte ha blivit motbevisade. Vid detta förhållande godtar HovR:n Guillermo M:s uppgift att han blev överraskad av de första skotten.

När det sedan gäller Farshad D är inte annat visat än att denne stannade upp vid de första skotten sex-sju meter före Sturecompagniets entré. Vid detta förhållande finner HovR:n att hans uppgift om att skotten kom helt oväntat för honom skall godtas.

En omständighet som talar för att Guillermo M och Farshad D bara var inställda på att den överenskomna planen skulle sättas i verket är att de efter bråket utanför Sturecompagniet tidigare under natten var igenkända, åtminstone av flera dörrvakter. Guillermo M hade t o m fått lämna namn och personnummer till polisen. Mot bakgrund härav framstår det som mindre sannolikt att Guillermo M och Farshad D skulle ha följt med Tommy Z om de varit införstådda med eller åtminstone beredda på att denne skulle skjuta Jocke J och möjligen även andra. Att Tommy Z trots att också han måste ha förstått att han var igenkänd gjorde bruk av vapnet föranleder inte någon annan bedömning såvitt gäller Guillermo M och Farshad D.

Sammantaget finner HovR:n att Guillermo M och Farshad D inte haft något uppsåt att Jocke J och andra skulle skjutas till döds. Som har anförts inledningsvis kan de därför inte fällas till ansvar för mord och försök till mord eller för medhjälp till dessa brott.

Guillermo M och Farshad D har - objektivt sett - främjat Tommy Z:s brott, Guillermo M genom att bära vapnet från Humlegården till den plats nära Sturecompagniet där Tommy Z tog vapnet och Farshad D genom att ha ställt sin bil till förfogande och genom att ha spanat mot Sturecompagniet.

Av vad TR:n har anført i de överklagade domarna framgår att det är en omdiskuterad fråga i vad mån en domstol ex officio, dvs utan yrkande från åklagaren och med oförändrat gärningspåstående, kan ingå i prövning av frågan om en tilltalad, som befunnits inte kunna dömas för ett uppsåtligt brott, i stället skall dömas för ett supplerande oaktsamhetsbrott. Något alldeles entydigt svar står inte att finna, vare sig i praxis eller doktrin. Vid övervägande av frågan i det enskilda fallet bör artikel 6 i Den Europeiska Konventionen om de mänskliga rättigheterna särskilt beaktas. I konventionsartikeln garanteras envar en rättvis och offentlig rättegång ("*fair and public hearing*") i bl a brottssaker, jfr HD:s skäl i rättsfallet NJA 1990 s 361. Innebörden av artikel 6 är bl a att varje brottsmisstänkt skall ges möjlighet att försvara sig.

Som HovR:n ser saken har det inte från åklagarens sida krävts något ytterligare påstående i fråga om det yttre händelseförloppet som det har beskrivits i ansvarsyrkandet för att Guillermo M och Farshad D skall kunna dömas för de oaktsamhetsbrott som korresponderar mot de brott som avses med åklagarens ansvarsyrkande. Vad som skiljer är endast uppsåtet, alltså ett inre faktum. Guillermo M och Farshad D har också - inte minst mot bakgrunden av TR:ns domar - getts möjlighet att här utforma sitt försvar med utgångspunkt från att de kan dömas för oaktsamhetsbrott. Sammantaget finner sig HovR:n oförhindrad att ingå i prövning av frågan om Guillermo M och Farshad D, vilka åtalats för uppsåtliga brott, kan dömas för oaktsam medverkan i Tommy Z:s brott.

Både Guillermo M och Farshad D borde ha insett att det förelåg en beaktansvärd risk för att vapnet kunde komma att avlossas och att någon skulle kunna dödas eller skadas. Genom att likväl hjälpa Tommy Z på

39

sätt som de gjort har de av oaktsamhet medverkat till att fyra människor dött och än fler skadats, däribland fem mycket allvarligt. För detta kan de inte undgå att fällas till ansvar. HovR:n bedömer deras gärningar som medhjälp till grovt vållande till annans död och medhjälp till grovt vållande till kroppsskada. Dessa brott konsumerar övriga brott som gärningspåståendena upptar.

För *Guillermo M* finns inte skäl att välja annan påföljd än fängelse. Vid sin straffmätning beaktar HovR:n följande. Hans risktagande i förening med den skada som blev följden av hans medverkan talar för ett långvarigt fängelsestraff. Å andra sidan måste beaktas att man i svensk straffrättsskipning gör åtskillnad vid straffmätningen mellan oaktsamhetsbrott och uppsåtliga brott. De senare anses ha ett betydligt högre straffvärde än de förra även om följderna av brotten skulle vara samma. Likaledes bedöms medhjälp till ett brott i allmänhet mindre strängt än gärningsmannaskap.

Vid en samlad bedömning av de faktorer som har betydelse för straffmätningen finner HovR:n att straffet för Guillermo M kan bestämmas till fängelse i fyra år.

HovR:n anlägger motsvarande synpunkter i fråga om *Farshad D*. Även denne skall dömas till fängelse i fyra år.

Domslut.

Med ändring av TR:ns dom och med ogillande av åtalen i vad ansvar yrkats för mord och försök till mord samt för medhjälp till samma brott dömde HovR:n envar av Guillermo M och Farshad D enligt 3 kap 7 och 8 §§ samt 23 kap 4

§ BrB för medhjälp till grovt vållande till annans död och medhjälp till grovt vållande till kroppsskada till fängelse 4 år.

Beträffande Tommy Z fastställdes TR:ns domslut.

Nämndemannen *Almén* var skiljaktig såvitt avsåg åtal mot Guillermo M och Farshad D och fastställde i dessa delar TR:ns domar.

Riksåklagaren överklagade och yrkade att Guillermo M och Farshad D skulle dömas för medhjälp till mord i fyra fall och medhjälp till försök till mord i fem fall och att påföljden skulle bestämmas till fängelse på livstid. För det fall bedömningen av skuldfrågan inte ändrades yrkade Riksåklagaren att fängelsestraffen skulle skärpas.

Guillermo M (offentlig försvarare advokaten Claes Borgström) och Farshad D (offentlig försvarare advokaten Tomas Rothpfeffer) bestred ändringsyrkandena.

Målet avgjordes efter huvudförhandling (Riksåklagaren genom biträdande riksåklagaren Solveig Riberdahl, byråchefen Anne-Marie Nyholm och chefsåklagaren Jan Danielsson).

HD (JustR:n *Knutsson, Gregow*, referent, *Lars K Beckman, Westlander* och *Thorsson*) beslöt följande dom:
Riksåklagaren, som i andra hand har gjort gällande att Guillermo M och Farshad D skall fällas till ansvar för medhjälp till grovt vållande till annans död och medhjälp till grovt vållande

40

till kroppsskada, har justerat gärningsbeskrivningen beträffande Guillermo M och Farshad D enligt följande:

"Tommy Z har d 4 dec 1994 vid Sturecompagniet i Stockholm med en automatkarbin typ Ag 3 skjutit ihjäl Katinka G, Joakim J, Daniella J och Kristina O, försökt skjuta ihjäl och därvid svårt skadat flera andra människor däribland Nicolas (Nico) F, Stephen M, Ali M, Max T och Claes Ä samt skadat än fler eller utsatt dem för livsfara eller fara för svår kroppsskada.

Guillermo M har uppsåtligt eller av oaktsamhet främjat gärningarna - förutom att på olika sätt stärka Tommy Z i dennes föresats att beskjuta i första hand Joakim J och Nico F - genom att tillsammans med Tommy Z, Farshad D och Fari D hämta vapnet i Tommy Z:s vapenförråd i Hagsätra och sedan vapnet hämtats åka tillbaka till en plats i närheten av Sturecompagniet, tillsammans med Tommy Z och Farshad D spana mot Sturecompagniet för att finna ett gynnsamt tillfälle för angreppet, vid två tillfällen under händelseförloppet bära vapnet dolt under sin rock för att underlätta genomförandet av gärningarna samt slutligen tillsammans med Tommy Z och Farshad D gå fram till en plats framför entrén till Sturecompagniet, där Tommy Z började beskjutningen.

Farshad D har uppsåtligt eller av oaktsamhet främjat gärningarna genom att i sin bil låta skjutsa Tommy Z och det övriga sällskapet från Sturecompagniet till Tommy Z:s vapenförråd och - sedan vapnet hämtats ur förrådet - åter till Sturecompagniet då vapnet även gjorts i ordning, på olika sätt stärka Tommy Z i dennes föresats att beskjuta i första hand Joakim J och Nico F, dels tillsammans med Tommy Z och Guillermo M dels på egen hand spana mot Sturecompagniet för att finna ett gynnsamt tillfälle för angreppet, tillsammans med Tommy Z och Guillermo M gå fram till en plats framför entrén till Sturecompagniet, där Tommy Z började beskjutningen samt slutligen ställa sin bil till förfogande för flykt från platsen för eldöverfallet.

Oaktsamheten har bestått i att Guillermo M och Farshad D främjat Tommy Z:s gärning på sätt som nyss angivits, trots att de insett alternativt borde ha insett att det förelåg en beaktansvärd risk för att vapnet kunde komma att avlossas och att någon skulle kunna dödas eller skadas."

Riksåklagaren har förklarat att med påståendet att Guillermo M och Farshad D på olika sätt stärkt Tommy Z i dennes föresats att beskjuta i första hand J och F avses bl a att de följt med Tommy Z vid förberedandet av aktionen mot Sturecompagniet, att Guillermo M under bilfärden sagt att de skulle hämnas samt att Farshad D i Humlegården uppmanat till att fullfölja aktionen genom att säga "kom an nu".

Domskäl.

Vid huvudförhandling i HD har Guillermo M och Farshad D hörts på nytt. Tommy Z:s utsagor i TR:n och HovR:n har lästs upp såsom de antecknats i domarna. Fari D har hörts som medtilltalad enligt 36 kap 1 § 2 st RB. Förhören med övriga personer som hörts i HovR:n har

41

förebragts genom uppläsning av fonogramutskrift eller, i något fall, av vad som antecknats i HovR:ns dom. Beträffande två målsägande, vilka hörts endast i TR:n, har utsagorna förebragts genom uppläsning av vad som återgetts i TR:ns dom.

Av utredningen i målet framgår att Tommy Z omkring klockan 5 på morgonen d 4 dec 1994 vid ingången till restaurang Sturecompagniet avlossade ett flertal skott med ett automatvapen. De flesta skotten sköts in mot det utrymme med en trappa som föregår själva restaurangen. I trapphuset och vid entrén uppehöll sig åtskilliga personer, däribland vakterna J och F. Genom skotten dödades fyra personer och skadades flera andra, varav en del svårt. Många andra utsattes på grund av skottlossningen för fara.

I målet är främst fråga huruvida Guillermo M och Farshad D vid sina förehavanden i samband med beskjutandet handlat med uppsåt såvitt avser skottlossningen och de följer den erhö. Guillermo M och Farshad D har förnekat att de haft sådant uppsåt.

I fråga om vad som föregått skjutandet samt själva beskjutningen framgår följande av utredningen, såvitt är av omedelbar betydelse i målet.

Vid 3-tiden natten till d 4 dec 1994 försökte Tommy Z, Guillermo M och bröderna D komma in på Sturecompagniet, där redan åtskilliga andra väntade på att bli insläppta. Då Tommy Z och Guillermo M försökte komma förbi kön stoppades de av vakterna, varvid handgemäng uppstod mellan Tommy Z och J samt mellan Guillermo M och F. Innan Tommy Z, Guillermo M och Farshad D lämnade platsen, uttalade de hotelser av allvarligt slag som var riktade mot vakterna. Hotelserna innebar bl a att J skulle dödas. De av Tommy Z uttalade hotelserna måste åtminstone till en del ha uppfattats av Guillermo M och Farshad D.

Efter den nu nämnda händelsen lämnade Tommy Z, Guillermo M och Farshad D platsen men beslöt att återvända för att få upprättelse. De åkte i Farshad D:s bil och med Fari D som förare, till Hagsätra för att skaffa vapen som Tommy Z förvarade i en vapengömma. Där hämtade denne en automatkarbin typ Ag 3 jämte ammunition, varefter sällskapet åkte tillbaka till centrala Stockholm. Under återfärden laddade Tommy Z vapnet med 20 patroner skarp ammunition. Såväl Guillermo M som Farshad D märkte att vapnet laddades och måste ha förstått att detta skedde med skarp ammunition.

Vid återkomsten till centrum stannade bilen först på Lästmakargatan, varvid Tommy Z, Guillermo M och Farshad D steg ur och gick mot Sturecompagniet för att undersöka hur det förhöll sig på platsen. De återvände till bilen, varefter denna kördes till Birger Jarlsgatan i närheten av Humlegårdsgatan nordväst om Stureplan. Där steg Tommy Z, Guillermo M och Farshad D på nytt ur bilen och begav sig nu till Humlegården, medan Fari D körde tillbaka till

en stund om de skulle genomföra vad de hade föresatt sig. Diskussionen avslutades med att Farshad D hävdade att de borde handla nu och inte skjuta upp saken till senare tillfälle. Guillermo M tog vapnet, som under diskussionen legat på marken, och begav sig med detta gömt under rocken över Sturegatan till dess östra sida, alltså samma sida som Sturecompagniet, och gick mot restaurangen. Tommy Z och Farshad D följde med, nära intill Guillermo M.

På vägen mot Sturecompagniet - en sträcka om ca 40 m längs Sturegatan - stannade Guillermo M och Farshad D till vid en port, medan Tommy Z fortsatte mot restaurangen. Plötsligt rusade Tommy Z tillbaka, tog vapnet från Guillermo M och begav sig mot Sturecompagniet, åtföljd av Guillermo M och Farshad D. Ett kort stycke före entrén till Sturecompagniet sköt Tommy Z tre å fyra skott i marken. Framför entrén sköt han därefter två serier automateld innehållande de återstående skotten in mot trapphuset. Åtskilliga personer träffades därvid, varav fyra så allvarligt att de avled. En av de dödade var J. - Efter skottlossningen sprang Tommy Z, Guillermo M och Farshad D från platsen. I ett senare skede av flykten användes Farshad D:s bil.

Genom sina åtgärder har envar av Guillermo M och Farshad D främjat de gärningar som består i att Tommy Z skjutit ihjäl fyra personer, försökt skjuta ihjäl och därvid skadat många andra, varav flera svårt, och utsatt ytterligare andra för livsfara eller fara för svår kroppsskada. Deras handlande är, objektivt sett, att bedöma som medhjälp till gärningarna.

Det är tydligt att Guillermo M och Farshad D haft uppsåt i fråga om de av dem vid tagna åtgärder som enligt det föregående innebär ett främjande av de av Tommy Z begångna gärningarna. Då det gäller frågan om de haft uppsåt i förhållande till åtgärden att skjuta mot människor med förlust av liv och personskador som följd kan inledningsvis framhållas att bedömningen försvåras av att ingen av dem hade kontrollen över vad som skulle ske med vapnet. Detta skulle hanteras och hanterades också av Tommy Z i det avgörande skedet.

Som framgår av det föregående uttalades vid det första besöket vid Sturecompagniet allvarliga hotelser av innebörd att J skulle dödas. Tommy Z och Guillermo M var vid tillfället aggressiva och upprörda över hur de behandlats. När de och Farshad D en dryg timme senare återvände till platsen medförde de ett mycket farligt, skarpladdat vapen och avsåg att skaffa sig upprättelse. Den mest närliggande slutsatsen av de nämnda förhållandena är att syftet med att återvända var att skjuta mot vakterna eller i vart fall mot J för att sätta hotelserna i verket.

Guillermo M och Farshad D har emellertid hävdat att avsikten med aktionen, när de återvände med vapnet, var att de båda skulle slå J, medan Tommy Z skulle hålla vakterna i schack genom att hota med vapnet. Att använda ett skarpladdat automatvapen som hotmedel för att möjliggöra misshandel av en antagonist på en plats där åtskilliga andra uppehåller sig framstår som ett säreget och verklighetsfrämmande tillvägagångssätt. Påståendet om syftet med att återvända till Sturecompagniet

kan dock inte, vare sig på grund av sin beskaffenhet i och för sig eller med hänsyn till omständigheterna i övrigt, lämnas utan avseende. Det förtjänar i sammanhanget framhållas att det inte framkommit något direkt stöd för att något annat hade överenskommits eller var underförstått om användande av vapnet.

Mot bakgrund av vad nu sagts kan det inte anses styrkt att Guillermo M eller Farshad D, vid sina åtgärder fram till dess att Tommy Z ryckte åt sig vapnet från Guillermo M och började gå mot Sturecompagniet, handlat med avsikt att vapnet skulle användas till att skjuta mot vakterna eller åtminstone mot J för att döda.

Sedan Tommy Z fått vapnet i sina händer, gick denne, Guillermo M och Farshad D med snabba steg mot Sturecompagniet. Guillermo M gick snett bakom Tommy Z, till vänster intill husväggen, medan Farshad D gick snett framför, nära körbanan. Några meter före entrén till Sturecompagniet sköt Tommy Z ett par skott i marken. Han fortsatte fram till entrén och avlossade två salvor automateld in mot trapphuset, där åtskilliga personer uppehöll sig.

I fall Guillermo M eller Farshad D hade fortsatt framåt efter de första skotten och ställt sig nära intill Tommy Z när denne sköt in mot restaurangen, skulle detta ha utgjort ett starkt stöd för att han avsåg att understödja Tommy Z i dennes åtgärd att skjuta mot människor. Såsom HovR:n funnit ger utredningen dock inte sådant stöd för att de handlat på nämnda sätt att detta kan anses styrkt Guillermo M har uppgett att han blev chockad av de första skotten och stannade upp, dock att han kan ha tagit några ytterligare steg innan han stannade. På liknande sätt har Farshad D påstått att han blev förvånad då han hörde skotten och stannade. Dessa uppgifter kan inte anses vederlagda utan får godtas.

Med hänsyn till vad nu sagts finns det inte heller grund för att anse att Guillermo M eller Farshad D i det sista skedet handlat med avsikt att Tommy Z skulle skjuta mot J eller andra personer.

Då det alltså inte blivit styrkt att Guillermo M eller Farshad D främjat de av Tommy Z begångna gärningarna med direkt uppsåt, aktualiseras frågan om de har handlat med eventuellt uppsåt. Denna fråga får bedömas utifrån det yttre händelseförlopp som ägt rum före och i omedelbart samband med beskjutandet, däri inräknat det uppgivna syftet med aktionen.

För att en gärningsman skall ha haft eventuellt uppsåt i fråga om en viss effekt, som inträtt till följd av hans handlande, krävs det dels att han insett risken för att effekten skulle inträffa, dels att det kan hållas för visst att han skulle ha handlat som han gjorde även om han varit säker på att effekten skulle inträda.

Tillämpat på den i målet föreliggande situationen innebär detta att det krävs att det vid Guillermo M:s och Farshad D:s handlande skall ha förelegat en risk för att Tommy Z skulle komma att skjuta mot människor och därigenom döda och skada vissa, att de har insett risken samt att det kan hållas för visst att de skulle ha handlat på samma sätt som

44

skedde, även om de hade varit säkra på att Tommy Z skulle bete sig på nämnda sätt. Den sistnämnda förutsättningen, det s k hypotetiska provet, skall givetvis göras särskilt för envar av Guillermo M och Farshad D.

Av betydelse i sammanhanget är att vid skjutande med automateld mot människor på den aktuella platsen förlust av liv och personskador skulle vara en praktiskt taget oundviklig följd.

Det är tydligt att prövningen, huruvida en gärningsman skulle ha handlat på samma sätt som skett ifall han vetat om att en viss brottslig effekt skulle inträda, måste göras med försiktighet. Detta gäller i synnerhet då fråga är om så allvarlig brottslighet som är aktuell i förevarande fall. För att det hypotetiska provet skall leda till ett positivt svar är det inte tillräckligt att det framstår som övervägande sannolikt att gärningsmannen skulle ha handlat likadant som han gjorde, om han vetat vad som skulle inträffa. Förhållandena måste vara sådana att det inte kan råda något tvivel om att han skulle ha handlat på samma sätt. Det måste därför finnas starka skäl för en sådan slutsats.

Av betydelse för bedömningen kan vara hur stor möjligheten för effektens inträdande varit, under förutsättning att gärningsmannen insett detta. Ifall det förelegat en helt övervägande risk för effektens inträffande så att utrymmet för en annan händelseutveckling varit mycket litet, utgör detta ett starkt skäl för ståndpunkten att gärningsmannen under alla förhållanden skulle ha handlat som han gjorde.

Vid bedömning av risken för att skottlossning skulle komma att äga rum vid den planerade hämndaktionen är följande förhållanden av särskild betydelse. Tommy Z, Guillermo M och Farshad D hade utrustat sig med ett synnerligen farligt vapen, en automatkarbin som laddats med skarp ammunition och inte mindre än 20 patroner. Det var från början avsett att vapnet vid aktionen skulle handhas av Tommy Z och i enlighet härmed var det också han som bar vapnet då de tre närmade sig ingången till Sturecompagniet. Tommy Z hade i samband med försöket tidigare att komma in på Sturecompagniet uppträtt aggressivt. Han var dessutom upprörd över den enligt hans mening orättvisa och förödmjukande behandling som han och Guillermo M då hade blivit utsatta för.

Härtill kommer att det inte kunde påräknas att J utan vidare skulle underkasta sig att bli misshandlad. Det kan inte råda någon tvekan om att inte bara han utan också andra vakter och ansvariga skulle försöka göra vad som var möjligt för att avstyra misshandel och avvärja Tommy Z. Till bilden hör också att på eller i närheten av den plats där aktionen mot J skulle äga rum uppehöll sig åtskilliga andra personer, av vilka somliga stod stilla och andra rörde sig i olika riktningar. Beroende på omständigheterna skulle situationen ha kunnat utveckla sig på många olika sätt, med mer eller mindre ödesdiga konsekvenser.

Mot den angivna bakgrunden är det uppenbart att det förelåg en betydande risk för att Tommy Z skulle komma att skjuta mot människor. Guillermo M och Farshad D har känt till de omständigheter som grundade denna risk och måste ha insett risken.

45

Till stöd för uppfattningen att Guillermo M och Farshad D skulle ha handlat som de gjorde, även om de vetat att Tommy Z skulle skjuta mot människor, kan särskilt åberopas det förhållande att, av skäl som anförts i det föregående, det var mycket sannolikt att situationen skulle leda till skottlossning. Att delta i en hämndaktion med ett sådant vapen som användes tyder också på en viss likgiltighet beträffande följderna. Guillermo M och Farshad D hade vidare god tid att tänka över situationen. I fråga om Guillermo M är att beakta att han åtminstone tidigare under natten varit upprörd över behandlingen vid försöket att komma in på Sturecompagniet. Det har också framkommit att båda kände en långtgående lojalitet gentemot de andra i sällskapet.

Trots att dessa förhållanden med styrka talar för att särskilt Guillermo M men även Farshad D skulle ha handlat som han gjorde, även om han varit säker på att Tommy Z skulle skjuta mot människor, kan vad som förekommit inte anses utgöra tillräcklig grund för att med säkerhet fastslå att någon av dem under alla förhållanden skulle ha handlat som han gjorde. Det är alltså inte styrkt att någon av dem haft eventuellt uppsåt i förhållande till Tommy Z:s åtgärd att skjuta.

På grund av det anförda kan åtalet för medhjälp till mord och medhjälp till försök till mord inte bifallas. Guillermo M och Farshad D har emellertid, som HovR:n funnit, gjort sig skyldiga till medhjälp till grovt vållande till annans död och medhjälp till grovt vållande till kroppsskada.

I fråga om straffmätningen kan anmärkas följande. Det högsta straffet för brottsligheten utgör, med beaktande även av straffskärpningsreglerna i 26 kap 2 § BrB, fängelse i åtta år. Guillermo M och Farshad D avsåg att misshandla en person, varvid ett mycket farligt vapen skulle användas att hota med. Av skäl som inte omfattas av deras uppsåt men beträffande vilka de handlat i hög grad oaktsamt blev resultatet att fyra personer förlorade livet och många andra skadades, varav flera svårt. De har insett risken för att skottlossning med följder av sådan art skulle inträffa. Det är alltså fråga om en medveten oaktsamhet av mycket allvarligt slag och med synnerligen långtgående följder. Utan Guillermo M:s och Farshad D:s medverkan skulle aktionen uppenbarligen inte ha kommit till stånd.

Av nu anförda skäl bör straffet skärpas och för envar av Guillermo M och Farshad D bestämmas till fängelse sex år.

Domslut.

HD ändrar HovR:ns dom på så sätt att straffet för envar av Guillermo M och Farshad D bestäms till fängelse 6 år.

46

HD:s dom meddelad: den 9 februari 1996.